

Štefan M. Daxner, „Hlas zo Slovenska“.

Vyšlo v Pešti tlačou Trattnera-Károlyiho, 1861, str. 31. Uverejňujeme iba záverečnú časť.

Štefan M. Daxner po dohode s niektorými význačnými predstaviteľmi slovenského národného hnutia, ktorí urgovali, aby sa aj Slováci po vydaní Októbrového diplomu, ale už aj predtým (po ustanovení rozmnoženej ríšskej rady) ozvali so svojimi národnými požiadavkami, vypracoval ich obširnú osnovu, a to súčasne aj s ich odôvodnením. Daxnerov elaborát bol predmetom úvah predstaviteľov slovenského národného hnutia a napokon mal byť doručený aj niektorým členom rozmnoženej ríšskej rady, ktorí mohli prejaviť o požiadavky Slovákov záujem. Slováci sa najmä spoliehali na diakovského biskupa J. Strossmayera, ktorému zasielali rôzne písomné návrhy na riešenie postavenia slovenskej národnosti v Uhorsku. Táto stránka vzťahov slovensko-chorvátskych nie je doteraz objasnená a bude sa možno o nej obširnejšie vysloviť až po preskúmaní podaní, ktoré predstavitelia slovenského národného hnutia odovzdali Strossmayerovi v priebehu roku 1860, prípadne ešte na začiatku roku 1861. O vzťahoch Strossmayerových k slovenskej otázke na sklonku roku 1860 a roku 1861 informuje nás jeho list uverejnený 28. mája v pražskom denníku *Čas* (roč. II, č. 126). V tomto liste, ktorého adresát je nateraz nám neznámy, podáva Strossmayer podrobné úpravy pre predstaviteľov slovenského národného hnutia pri organizovaní národných pohybov na sklonku roku 1860.

Daxnerov *Hlas zo Slovenska*, ktorý vyšiel aj nemecky, mal poskytnúť právnický formulované informácie členom ríšskej rady práve v čase, keď táto rokovala o pripravovaných štátoprávných úpravách, vyjadrených potom v tzv. Februárovom patente z roku 1861. Žiaľ, Daxnerov *Hlas zo Slovenska* nemohol splniť svoje poslanie, pretože vyšiel oneskorene. Na jeho koncepciu mal vplyv okrem iných aj Daxnerov priateľ z tábora maďarskej šľachty Edmund Kállay, veľmi dobre informovaný o dôverných stránkach maďarskej politiky. Daxnerov *Hlas zo Slovenska* obsahuje už v podstatných črtách požiadavky, ktoré boli predmetom rokovania memorandového národného zhromaždenia, najmä oddelenie Slovákov od Maďarov.

Slováci nepotrebujú nič inšie, len prosto na svoje národné stanie sa odvolať a tým ich právo k národnej rovnoprávnosti dostatočne dokázané.

Netajíme si, že rokom 1848 v zákonoch Uhorska pozitívnych nebolo reči ani o osobnej, ani o národnej rovnoprávnosti, dobre vieme, že články: III. — 1836, VI. — 1840, II. — 1844 a niektoré z roku 1848 reč maďarskú výlučne za reč národnú a správnu v Uhorsku pre vrchnosti v článkoch tých poznačené (zahrňujúc aj kongregácie stoličné čl. XVI. — 1848) vyhlásili. Ale vieme aj to, že tieto zákony bez účastenstva ľudu,

mocou zemanstva odrodilého a maďaromanského, s ľudom slovenským nič mať nechtiaceho diktované boli; vieme a nezabúdame aj to, že zákony tieto dňa 28. júla 1849 sám revolučný parlament maďarský v Segedíne zrušil, uznajúc a zákonne ustanoviac rovnoprávnosť všetkých národností v Uhriech; naposledy vieme, že bárs by sa aj toto v Segedíne nebolo stalo, predsa by zákony tieto behom 12 rokov o svoju platnosť boli prišli. Preto veľmi podivne by rozumoval, kto by uzavreniam týmto dnes ešte akúkoľvek zákonitú moc pripisovať sa neokúňal.

Keby ale ktosi z článkov týchto ešte len predsa jakékoľvek právo maďarčine u Slovákov odvodil zamýšľal, museli by sme poznamenať, že podobným dôvodovaním aj otroctvo a jus primae noctis¹ svoju historickú platnosť i v našich časoch mohol by si osobovať a nevieme, čo by na to riekol svet, keby Slováci historické hranice Pannónie, Dácie a najmä Veľkomoravskej ríše na takúto dejoprávnu vázku klásť chceli. Naším domnieniam nenie všetko oprávnenosť, čo je historické a čo svoje dakedajšie stanie preukázať môže.

Vtiskanie maďarčiny Slováci nikdy neprestali za krivdu vyhlasovať a od seba odrádzat, bezprávnosť potom ani mnohoročným trvaním právom stať sa nemôže.

Čo sa toho týka, že by maďarčina v Uhorsku aj politične samouprávenou bola, za to máme, že podobné tomu čos možno len zo stanoviska takého tvrdiť, na ktorom niet žiadnej viery v božiu pravdu a spravodlivosť, — ba z ktorého nič nenasadno, ktorémukoľvek mravnému zločinu ráz politickej cnosti zavesiť podľa toho, ako je komu vďaka a osoh z toho.

Nechceme krivdy národnosti našej v časoch minulých učinenej Maďarom na oči držať, alebo práve preto proti maďarskému národu, s ktorým nás tisícročné dejiny a spoločné úžitky každodenného obchodu viažu, oheň nenávisť rozduchovať, nie — neboli sme nikdy nepriateľmi národa maďarského a nikdy sme ním byť nechceli, ani vtedy, keď zabudnúť nevediac, mlčať sme sa učili. Prikázanie to: „miluj bližneho svojho, ako seba samého“ nevzťahuje sa len na jednotlivcov, ale aj na celé národy, a my presvedčení sme, že národ ten, ktorý vie byť najkresťanskejším, bude aj najprednejším. Medzitým láska k bližným nevytvára povinnosť péče o svoj vlastný život, ba práve, oboje jedno v druhom sa predpokladá.

Keď sa my tedy ohľadno na našich susedov vyslovíme, že Uhorsko pre nás len na toľko jestvuje (existuje), nakoľko my v ňom jestvujeme, — len na toľko ho uznávame, na koľko my v ňom uznanosti nachádzame, — tak tým len chceme povedať, že uznanie národnosti našej je podstatná výmienka, od ktorej budúca nielen náočná, ale skutočná a opravdivá jednota Uhorska závisí. Držíme sa tedy neodvolateľne tej Jeho Veličenstvom vyslovenejs zásady: „rovnoprávnosť všetkým národom,“ a to tým viac, že zásadu túto aj múdre hlavy maďarského národa dobrovoľne si osvojili. Presvedčení sme a držíme sa toho pevne, že skutočné (nie očíslepné) prevedenie zásady tejto jedine tak možným sa stane, len tak sa podarí, keď čiara etnografická, ktorá skutočne stojí medzi oboma plemenami, aj pozitívnym zákonom uznaná a stvrdená bude a keď každá národnosť v objemu tejsie čiary tie isté rovnaké práva a tie isté povinnosti mať bude.

Kiežby sa susedia naši Maďari nedali zaviesť počtom a vplyvom slovenských renegátov, ktorí národnosť našu odjakživa nenávideli, ani odviesť od pobratenia národov Jeho Veličenstvom vysloveného: renegáti jednako nenajdu sami v sebe žiadneho ustálenia. Oni sa poškrvnili zradou vlastnej krvi: zrada ale je na každý pád mravný zločin, ktorý nikdy k dobrému nevedol.

¹ Právo prvej noci, ktoré bolo prejavom feudálnej zvrchovanosti zeme pána nad poddanými.